

Do grla u filmu

Razgovarao: Dubravko Jagatić

Kako se rodila ideja da svoju punk grupu nazoveš imenom Ljubiše Samardžića, jednog od najpoznatijih srpskih glumaca?

- Ušao sam u bend koji se već tako zvao, negdje šest mjeseci nakon osnutka, jer im se originalni bubnjar, inače moj prijatelj iz Požege, vraćao doma. Ekipa kaže da im je ime izletilo slučajno, kao što vjerojatno većina naziva bendova nije plod nekog velikog analiziranja. Zanimljivo je da je nekad u Americi postojao HC bend koji se zvao Charles Bronson, pa je time zabava još veća. Bend Ljubiša Samardžić svira hard core/crust muziku, što je neka žesća, brža i agresivnija podvrsta punka. Žestoko je i brzo, a tekstovi su politički, socijalno angažirani.

Je li Samardžić saznao da u Hrvatskoj postoji punk grupa koja nosi njegovo ime?

- Od nas nije, no svakako ga kanimo osobno obavijestiti. Bilo bi to pristojno. Nadam se da će mu biti drago.

Rad na "Lori"

Dodatnu dimenziju ovoj priči daje podatak da si i sam iz svijeta filma. Štoviše, iza sebe imaš velik broj filmskih projekata i festivala bez kojih se danas teško može govoriti o filmu u Hrvatskoj. Radiš kao pi-ar Zagreb Događanja i Zagreb Film Festivala, utemeljitelj si RAF-a (Revija amaterskog filma), stručni suradnik Vukovar Film Festivala, radio si u Fade Inu, pokrenuo svoju produkcijsku tvrtku Restart, stručni si suradnik DORF-a (Festival dokumentarnog rock filma), radio si na filmskim edukacijskim programima, kao asistent redatelja i istraživač arhive za dokumentarni film "Lora - svjedočanstva", a 2006. sam si režirao i producirao film "Hrvatska(k)raj na zemlji" u kojem se baviš problemom azilanata u Hrvatskoj s naglaskom na

nesposobnosti domaćih institucija da se uhvate ukoštac s problemima imigranata. Čovjek bi rekao da si do grla u filmu. Kako stiče sve te poslove?

- Ne znam. U principu, nikad nisam analizirao svoj utrošak vremena u svemu tome. Jednostavno radim posao koji mi se čini profesionalno uzbudljiv i za koji mislim da ga mogu dobro napraviti. Važno mi je da mi se uložena energija nekako vrati, prije svega kroz osobno zadovoljstvom učinjenim po-

Oliver Sertić, aktivist, član punk benda Ljubiša Samardžić, pokretač i suradnik brojnih filmskih festivala

sloj, dobre rezultate pojedinog festivala, radionice ili projekta, pa i neku promjenu javnog mnijenja, ako govorimo o angažiranim filmovima na kojima sam radio. Svakako novo izdanje festivala ili film na kojem sudjelujem nadopunjavanje je mog osobnog iskustva i svaki put se dodatno profesionalno izgrađujem. Svi ti poslovi izuzetno su dinamični, a imam i tu sreću da većinu nabrojanih stvari radim s prijateljima, što je nužno za dobru atmosferu. Na kraju svega, kao potvrda posla, rezultati su vidljivi kroz zadovoljstvo i broj publike na festivalima, pozitivne evaluacije radionica i dobre ili pak manje dobre, ali konstruktivne recenzije filmova. Nisam želio prihvatiti nijedan stalan posao, a festivali se rade intenzivno oko dva mjeseca, pa mi takvi angažmani ne padaju teško. Svakako, sve te profesionalne angažmane na velikim festivalima obavljam godinu za godinom i uvijek je moguće da zbog prestanka osobnog zadovoljstva prestanem raditi neki od njih. Tako sam, zbog nespornosti s direktorom Zagreb Događanja, nakon tri godine prestao raditi taj festival. U svakom slučaju, još uvijek balansiram i stignem.

Radio si s Puhovskim na izuzetno osjetljivoj temi o slučaju Lora. Kako ti je

bilo raditi na tom projektu?

- Prije svega, jedno ogromno iskustvo. Bio sam na prvoj liniji snimanja pravog dokumentarnog filma sa svim njegovim komponentama, od ideje, istraživanja, preko snimanja i montaže, a dobio sam i sliku s kakvim se sve problemima možeš susresti i kako ih pokušati riješiti. Imao sam sreću da sam pozvan u projekt koji mi je i politički blizak i bilo mi je osobno stalo da se snimi tako nešto. Kažem sreća, jer sam odmah

uletio u tešku temu s teškim sugovornicima gdje je potrebno puno taktiziranja, oprezne komunikacije, jer kad su u pitanju žrtve koje moliš da se prisjete tortura koje su prošli, a još su napravljene u ime naroda kojem ti pripadaš, dovoljna je nesmotrena izjava da ti propadne intervju i to ne samo s tom osobom, već i s cijelim nizom važnih protagonista, koji su često međusobno povezani. Osobno sam komunicirao s četrdesetak ljudi koji su prošli užase u Lori i dvadesetak ih konačno imamo u filmu, premda moram reći da prema transkriptima koje sam prethodno pročitao, najgore priče nismo uspjeli dobiti, što zbog straha, što zbog nepovjerenja, što zbog toga jer je dio njih tvrdio da ako budu pričali za film, neće dobiti odštetu od Hrvatske, što je naravno notorna glupost. No i ove priče koje su se našle u filmu dovoljno su užasne da možemo predočiti što se stvarno događalo u Lori od 1992. do 1994. To je tema koja je bitna za Hrvatsku i za naše osobno suočavanje sa zločinima učinjenima u ime naroda kojem pripadamo. To je način i da se aktivno oduprem zaboravu nekih događaja koji nas obilježavaju i da, iako ja nisam kriv za te zločine, dam svoj obol odgovornosti jer je to počinjeno u moje ime.

U Ježevu

Jesi li imao problema pri radu na tom slučaju u vidu prijetnji ili zastrašivanja?

- Osobno nikakvih. Posao pomoćnika režije nije toliko isturen, a i da je prijetnji bilo, vjerojatno bi bile usmjerene prema redatelju i producentu. Nakon dovršetka dokumentarca "Oluja nad Krajinom" preminulom redatelju Boži Kneževiću i producentu Nenadu Puhovskom učestalo su prijetili, kao i većini ljudi koji su pokušali na vidjelo dotjerati neke prešućene istine u poslijeratnoj Hrvatskoj, pa ako hoćete i Srbiji. Znao sam za to i da možda neće biti ugodno kad film jednom bude prikazan no, na sreću, ništa ozbiljnijeg nije se dogodilo. Mislim da svakako treba cijeniti rizik u koji ulaze autori, pokušavajući govoriti o nepopularnim temama na jednom moćnom mediju kao što su film ili televizija. Oni to, koliko sam vidio, najčešće rade zbog istine, a ne zbog novca ili osobnih probitaka. Svi bi puno lagodnije živjeli snimajući sapunice ili dokumentarce o životinjama, no ipak riskiraju svoju sigurnost iz potrebe da preuzmu aktivnu ulogu u društvu.

Kako to da si za svoj prvi autorski rad odabrao pitanje azilanata u Hrvatskoj?

- Dok sam za Fade In radio reportaže, uglavnom socijalno angažiranog karaktera, moja prijateljica Iva Kraljević i ja odlučili smo za HRT-ovu emisiju "Dobro jutro Hrvatska" otići u prihvatilište za strance u Ježevu i snimiti tamošnju situaciju. Čuli smo da su uvjeti prihvata, boravka, način deportacije i postupanje naših institucija prema tim strancima očajni. Povod je bila informacija da se u Ježevu nalazi grupa od 15 Iračana koji su pobjegli od rata koji je tamo eskalirao. Tada još nije postojao ni Zakon o azilu koji bi regulirao njihova prava pa oni koji su tražili azil, tražili su ga uprazno, a MUP nije znao što bi s njima, tako da su neki iza rešetaka ni krivi ni dužni proveli više od godinu dana. Napravili smo

Radim posao koji mi se čini profesionalno uzbudljiv i za koji mislim da ga mogu dobro napraviti. Važno mi je da mi se uložena energija nekako vrati, prije svega kroz osobno zadovoljstvom učinjenim poslom, dobre rezultate pojedinog festivala, radionice ili projekte, pa i neku promjenu javnog mnijenja, ako govorimo o angažiranim filmovima na kojima sam radio

reportažu koja je polučila reakcije, a naš interes za te teme je narastao i sljedećih smo se nekoliko mjeseci i dalje bavili azilom. S tim se poklopila i kampanja Centra za mirovne studije "Hrvatska (k)raj na zemlji" koji su me angažirali da u sklopu vidljivosti projekta i kampanje izradim osam reportaža na tu temu i na kraju izmontiram promo film. No kako je cijeli proces snimanja trajao skoro dvije godine, dobrog materijala je bilo puno, oko 40 sati, pa smo nakon prve promo verzije odlučili napraviti i dokumentarni film, koji se zove kao i kampanja. Očekujem neka sredstva za postprodukciju da mogu završiti web stranicu filma, srediti zvuk i izraditi DVD-e, kao i zaključiti budžet.

Stručni si suradnik DORF-a, prvog Festivala dokumentarnog rock filma u Hrvatskoj koji je startao prošle godine. Hoće li nakon porinuća u vode filmskih festivala DORF opstati ili će neslavno nestati u gomili sličnih pokušaja?

- DORF je startao više nego dobro, s obzirom na to da se radi o Vinkovcima gdje se godinama apsolutno ništa nije događalo, gdje se slavna rock'n'roll povijest utopila u brdu narodnjačkih birtija i gdje je već cijelu deceniju najpoznatiji "urbani" brand Colonia. Genijalni crtač stripa **Dubravko Mataković** dobra je konstanta, no osim nekoliko izleta sa svojim bendom Septica i sve rjeđeg objavljivanja albuma i njega se rijetko čuje. Poveselio sam se da će Shorty započeti neki preporod, no kad sam vidio kako očajnički zaziva hrvatstvo u sponzorskoj "Adidas" odjeći s natpisom "Billa" iza glave, a onda pjeva na HDZ-ovim predizbornim skupovima protiv droge, vidio sam da tu nema ništa. Zato je puna dvorana kazališta na projekcijama muzičkih filmova ne samo odlična, već i revolucionarna. **Toni Šarić**, direktor festivala, ima energije i volje to raditi, no opstanak DORF-a ovisi o tome koliko će mu biti lako ili teško plivati s ostalim morskim psima u gradu, koji je kao i ostatak Slavonije podosta kulturno zaostao. Čak i ako DORF ne opstane, bit će to lijepa uspomena na neku sjajnu povijest koju je nosio osamdesetih godina, a Toni će znati da je barem pokušao nešto napraviti za svoj grad.

RAF

Mnogi te poistovjećuju s RAF-om, Revijom amaterskog filma kojoj si na čelu od samog početka odnosno punih sedam godina. Što te toliko privlači amaterskom filmu?

- Nešto sam medijski istureniji od ostalih organizatora **Vanje Daskalović**, **Hrvoja Laurente** i **Lejle Mekić**, ali samo zbog toga što za RAF radim odnose s javnošću, vodim izdavaštvo, a najčešće i predstavljam filmove u programu "RAF putuje". No nas četvero jednako smo zastupljeni u organizacijskom i programskom smislu. RAF je prva filmska organizacija u koju sam ušao i to kao pilot projekt koji mi je predložio Hrvoje. RAF je nastao slučajno, kao obični aktivistički pokušaj da napravimo nešto što ne postoji u regiji, festival bez selekcije. Ni Hrvoje ni ja prije se nismo bavili filmom, a kako je iza nas bilo više uspješnih projekata koje smo odrađivali organizacijski, on u *Postpesimistima, ja u Attacku*, odlučili smo pokušati i nešto takvoga, pa ako prva godina ne uspije, idemo dalje. No prva godina je, iako bez ikakvog budžeta,

prošla izvrsno i sad smo tu - na sedmoj. On je u međuvremenu počeo raditi Zagreb Film Festival kao izvršni producent, a ja kao suradnik nekoliko filmskih festivala u zemlji. No RAF je stara ljubav, i dalje nam je zanimljivo dobivati filmove nekih starih i skroz novih autora, vidjeti kako napreduju u svom radu i što je trenutno u trendu, svake godine dodajemo neki novi program i probijamo barijere vezane za amaterski film, koji je i te kako potentan i zanimljiv, posebno na razini ideja. A kad vidimo da je pola igranog programa Dana hrvatskog filma, koji bi trebao biti prestižna dogodovština u Hrvatskoj, složen iz amaterskih radova, onda skužiš da RAF ima i puno veće značenje. Meni je ta energija koja se vrti oko izrade nekog filma fascinantna, što često rezultira dobrim stvarima, a mi se trudimo svim tim filmovima dati prostor u dvorani, pažnju medija i cijelu priču začiniti dobrom atmosferom. Stalo nam je da se ljudi na RAF-u sretnu, počnu raditi neke stvari zajedno i da nam nagodinu opet dođu. To se i ostvarilo, a kužim da je autorima bitno da dobiju prostor gdje mogu biti prepoznati.

Što publiku najviše privlači na projekcije amaterskog filma?

- Imamo šank, film i dobru zabavu. Znali smo da amaterski film kao takav nije komercijalno zanimljiv, pa smo pokušali

za tri dana prikazivanja. Tu govorimo o ogromnoj diskrepanciji i potpunom potopu ikakvih vrijednosti. Opet bih se mogao survati na potpuno pogrešnu strategiju i ponašanje Ministarstva kulture koje će, bez obzira na kino-rezultate, ponovno odobriti budžete Ruiću ili **Lukasu Noli**. To što se kod nas ne ide gledati hrvatski film nije slučajno, naši filmovi naprosto uglavnom ne valjaju, no možda je baš to razlog uspjeha amatera. Čak i mimo toga odgovorno tvrdim da bi neki autori uz primjeren novac mogli napraviti čuda. Nije beznačajno reći ni to da RAF, koji je najveći te vrste u ovom dijelu Europe, organizira 30-ak ljudi i to s budžetom od samo 130 tisuća kuna.

Ruke i noge u zrak

Jedan si od osnivača i pokretača regionalnog projekta Cross-radio s ciljem da se objedine ideje kreativnih mladih ljudi iz regije i da im se ustupi radijski eter na području cijele regije, a i šire. Cross-radio je više-manje zaživio na cijelom prostoru regije, osim u Hrvatskoj. Zašto?

- Hrvatski tim je bio sastavljen od pet potpuno različitih ljudi okupljenih oko Multimedijalnog instituta, kluba M.a.m.a. i Radio Studenta. U jednom trenutku smo

još uvijek postoji otvorena varijanta da se netko uključi ako želi i ima medij koji bi to emitirao.

Jedan si od osnivača i pokretača Attacka! - Autonomne tvornice kulture, mjesta odakle je krenuo niz inicijativa za nezavisne projekte i koje je sustavno djelovalo kao rasadnik HC i punk kulture. Što je s Attackom danas?

- Attack! je prije svega bio rasadnik slobodnomislećih ljudi i odigrao je izuzetno važnu ulogu u razvoju nezavisne scene u ovom gradu, a posebno za neke pojedince i pojedinke. Naravno, i za mene osobno. Bio je to sjajan koloplet najrazličitijih likova sa sjajnim i suludim idejama, no svi su imali istu želju - stvoriti autonoman prostor u kojem se svi mogu osjećati dobro. To se, naravno, nije uvijek događalo, no kad pogledam unazad, Attack! je utjecao na izgradnju cijele jedne aktivističke generacije, proturio je važne vrijednosti u javnost i pokazao da je samoorganiziranje bez hijerarhije moguće i na jedan duži vremenski period i da se može funkcionirati i bez diktata novca. Iz Attacka! su se osamostalili i Komikaze, Fade In, Hrana, a ne oružje, cijela žonglerska scena koja sada razvija svoje projekte, da ne govorim kolike ljude je cijela ta priča nadahnula da krenu raditi

neke nove važne stvari. U svom drugom dijelu postojanja, nakon raspada na Autonomni kulturni centar i Autonomnu tvornicu kulture, centar koji je vodio klub u podrumu tvornice "Jedinstvo", zbog ograničenih mogućnosti funkcioniranja u jednom takvom prostoru, zaista je organizirao ogroman broj punk/HC koncerata i omogućio masi mladih bendova da prvi put zasviraju. Nakon što je sanitarna zabranila rad kluba, to se i te kako osjeti na sceni jer drugi klubovi uglavnom nisu zainteresirani za mlade bendove. Attack! je sada s jedne strane udruga koja izdaje književni časopis "Libra Libera", a s druge inicijativa koja pokušava izboriti prostor za djelovanje, organizira kazališni festival FAKI, kao i bezbroj trance partija te neke punk koncerte u squatiranim, zauzetim prostorima. Zbog zamora ja sam negdje 2002. prestao

biti dio te priče, no jako je podržavam i mislim da je vrijeme da ih grad konačno okuči u nekom prostoru.

S vremena na vrijeme radiš i kao DJ pod pseudonimom DJ Sero, puštajući balkansku glazbu. Kakva je to glazba?

- To što puštam ustvari je *world music* s nekim naglaskom na naše prostore. Volim cigansku muziku, kao i izvorni istočni melos, ali ne turbo folk varijante. Obožavam makedonski ritam, osjećajnost sevdalinki, frenetični Klezmer, snagu vranjskih trubača ili pak poludjele rumunjske Cigane. Ima tu svega i svačega, no najvažnije mi je da se ljudi dobro osjećaju na tim partijama koje radim pod nazivom "Fešta Balkanika/ Ruke i noge u zrak".

Organizatori RAF-a: Hrvoje Laurenta, Vanja Daskalović i Oliver Sertić

dati do znanja da je organizacija festivala, iako on nosi pridjev "amaterski" i filmovi su zaista rađeni bez ikakvih budžeta, vrlo profesionalna. Uz to, potrudili smo se da u medijima demistificiramo stav da je amaterski film loš i nekvalitetan. Čini mi se da je publika to prepoznala, pa se brojkom od šest tisuća posjetitelja na našim programima tijekom Revije ne mogu podičiti ni neki razvikani festivali. S tim da filmove koje izabere publika, a mi ih prikazemo u još četrdesetak gradova, vidi dodatnih dvije do tri tisuće ljudi. Onda vidite *box-office* hrvatskih "ozbiljnih" filmova, poput "Družbe Isusove" ili "Polagane predaje", koji su imali višemilijunske budžete, a nije ih vidjelo ni tisuću ljudi, a posljednji film **Vicka Ruića** imao je samo jednog gledatelja

se ispuhali, fondacija koja nas je financirala prestala je davati lovu, a u Cross-radio se ubacila svaka seoska radiostanica koja je željela doći do besplatnog programa, što je bilo suprotno nekim našim vizijama i ranijim dogovorima. No glavni problem raspada, po meni, bio je prilično maćehinski odnos Radio Studenta prema nama. Nekako smo cijelo vrijeme imali osjećaj da su nas pustili jer smo **Bojan Mandić**, **Branka Sučić** i ja bili vezani za neke druge emisije na radiju, no čini mi se da nikad nisu Cross-radio percipirali kao nešto važno. Da jesu, brzo bi se našla neka nova ekipa kojoj bi bilo interesantno mijenjati najsvježiju muziku i informacije s Radiom B92, Radio Studentom u Ljubljani ili pak EFM radiom u Sarajevu. Mislim da je to sjajna projekt i